

پای صحبت خانم نرگس عبداللہی

از دبیران موفق اراک

دکتر علی اکبر کمالی نهاد
عضو شورای نویسندگان مجله

اشاره

خانم نرگس عبداللہی، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی با ۲۲ سال سابقه آموزشی، از دبیران فعال و خوش فکر ناحیه یک شهر اراک (استان مرکزی) است. در دبیرخانه راهبری زبان و ادبیات فارسی کشور و شورای اجرایی انجمن علمی - آموزشی معلمان ادبیات استان مرکزی عضویت دارد و مدرس دانشگاه فرهنگیان نیز هست.

این گفت و گو صمیمانه ابعادی از ویژگی های دانشی و روشی ایشان را مشخص می کند.

●● به نظر شما، معلم موفق چگونه شخصی است؟

●● تعلیم و تربیت امری بسیار پیچیده و حساس است که تنها با کارآمدی، حرفه ای بودن و اطلاع دقیق از مسائل آموزش و پرورش و فرایند یاددهی - یادگیری، می توان از عهده آن برآمد؛ زیرا این کار به دانش، آگاهی، تخصص و مهارت خاصی نیاز دارد که بدون آن ها نمی توان در زمینه تعلیم و تربیت فعالیت کرد. معلمی موفق است که پیوسته در حال یادگیری باشد؛ همواره تغییرات و تحولات مربوط به حرفه خود را پیگیری کند و با توجه به پیشرفت های علوم و فنون در زمینه های مختلف، معلومات، مهارت ها و اطلاعات خویش را ارتقا بخشد. به کار بستن این مهارت ها، معلم را در تدریس و

سایر فعالیت های آموزشی و تربیتی یاری می دهد و تعامل لازم را بین او و دانش آموز برقرار می سازد؛ در نتیجه، معلم می تواند در روند تدریس، زمینه و شرایطی را برای دانش آموزان مهیا کند که یادگیری و آموزش برایشان آسان و لذت بخش باشد. همچنین، موقعیت های یادگیری را طوری تنظیم می کند که آن ها با رغبت در یادگیری شرکت کنند

معلم موفق فضای خلاق را در کلاس ایجاد می کند؛ به گونه ای که توانمندی، اطمینان، اعتماد به نفس و حضور فعال دانش آموزان را افزایش می دهد.

یکی از ضرورت های غیر قابل انکار در مسیر پیشرفت هر شخص، وجود معلم و مدرس خوب است. بی شک، معلم بیشترین تأثیر را در انتخاب راه و روش زندگی هر فرد دارد. معلم موفق کسی است که علاوه بر تسلط در رشته خود، به کارش نیز علاقه مند باشد و انگیزه و اعتماد به نفس داشته باشد. پس هر کاری در دنیا اگر با عشق و علاقه همراه باشد، به بهترین شغل تبدیل می شود و شغل معلمی هم از این قاعده مستثنی نیست.

●● ویژگی های بایسته دبیر ادبیات چیست؟

●● ادبیات سراسر لطافت و لذت است؛ لذتی که از بن جان مایه می گیرد. ادبیات عشق و شور است؛ خودشناسی و خداشناسی

است؛ از این رو دبیر ادبیات رسالت سنگینی بر عهده دارد. او علاوه بر دانش تخصصی خود باید با موضوعات زیادی آشنایی داشته باشد تا بتواند به خوبی از عهده این کار مهم برآید. چرا که دریای ادب آن قدر ژرف است که مفاهیم زیادی را در برمی گیرد. داشتن بیان رسا و شخصیت تأثیر گذار از دیگر ویژگی های دبیر ادبیات است. او باید به گونه ای باشد که با قدرت بیان و رفتارش در عمق وجود دانش آموزان نفوذ کند.

●● از خاطرات به یادماندنی دوران معلمی خود نمونه ای را بیان کنید.

●● تمام لحظه ها و اوقاتی که در مدرسه در کنار دانش آموزان و همکارانم سپری کردم، چه شیرین و چه تلخ، همه برایم به یادماندنی و خاطره انگیزند. خاطره ای که بازگو می کنم مربوط به اواخر آبان ماه سال ۱۳۹۴ است. با کلاس سوم ریاضی، درس ادبیات داشتم. وقتی وارد کلاس شدم و به حضور و غیاب پرداختم، متوجه غیبت یکی از دانش آموزان شدم. حدود سی دقیقه از کلاس گذشته بود که شاگردم وارد کلاس شد. ناگهان همه به او خیره شدیم. چشمانش به شدت متورم و قرمز بودند؛ طوری که به سختی می دید.

علت را جویا شدم؛ سکوت کرد و بعد از مدت کوتاهی گفت: «از شب گذشته تا ساعت شش صبح مشغول خواندن یک

به آن‌ها گفتم که ابتدا من شعر را می‌خوانم و شما سه گروه با دقت به خوانش من گوش می‌دهید. بعد از ده دقیقه مباحثه گروهی، نماینده‌ای برای گروه خود انتخاب می‌کنید تا شعر را در کلاس بخواند. هر گروهی که صحیح‌ترین خوانش را داشته باشد، امتیازی ویژه برای آزمون مستمر دریافت خواهد کرد. بچه‌ها به چالش کشیده شده بودند و هر گروه تلاش می‌کرد امتیاز را از آن خود کند؛ بدین ترتیب چندین بار از روی شعر خوانده شد و بچه‌ها به دقت گوش کردند. هفته بعد، شعرخوانی دانش‌آموزان باور کردنی نبود. حیرت‌زده شده بودم که آیا این‌ها همان

بچه‌های هفته قبل هستند. آن‌ها را تشویق کردم و این روش را تا پایان سال و سال‌های بعد ادامه دادم. دانش‌آموزان چون با روش صحیح خوانش آشنا شده بودند از شعرخوانی لذت می‌بردند.

من سه روش سخنرانی، کارگروهی و مشارکت را با تشویق، تلیفیک کردم و این نتایج را به دست آوردم:

۱. دانش‌آموزان با خوانش درست، معنی و مفاهیم را به خوبی درک می‌کنند؛
۲. تسلطشان در زمینه تست‌های قرابت معنایی بیشتر می‌شود؛
۳. با توجه به محدود بودن ساعات درس ادبیات، زمانی که باید در چند جلسه صرف خواندن صحیح بچه‌ها می‌کردم، در همان یک جلسه تدریس صرف می‌شد؛ البته ذکر این نکته ضروری است که این روش فقط در اشعار کوتاه قابلیت اجرایی دارد.

●● مهم‌ترین شاخصه‌ها، محاسن و معایب کتاب‌های درسی را بیان کنید.

●● مهم‌ترین شاخصه‌های کتاب‌های نونگاشت، رویکردهای مهارتی و مشارکتی آن‌هاست که با شیوه‌های آموزشی متنوع، حضور فعال دانش‌آموزان را می‌طلبد؛ به‌ویژه در کتاب نگارش که افق جدیدی از مفاهیم ادبی را در برابر دیدگان دانش‌آموزان می‌گشاید و مهارت نوشتن آن‌ها را به سوی خلاقیت سوق می‌دهد.

در درس فارسی نیز متون زیبایی به چشم می‌خورد. شعرخوانی‌ها و روان‌خوانی‌ها که

کتاب رمان ۷۰۰ صفحه‌ای بوده‌ام». در آن لحظه نمی‌دانستم چه بگویم؛ کمی بر خود مسلط شدم و با لحنی پندآمیز، سخنم را این‌گونه آغاز کردم: «بچه‌های عزیزم، با اینکه دوستان در زمان نامناسبی مطالعه کرده‌اند، اما وقتی می‌بینم هنوز هم افرادی هستند که به جای صرف وقت در فضای مجازی کتاب می‌خوانند و به مطالعه علاقه‌مندند، بسیار امیدوار می‌شوم و...». ناگهان دوستانش شروع به خندیدن کردند و گفتند: «خانم، می‌دانید مریم رمان ۷۰۰ صفحه‌ای را چگونه خوانده است؟ از طریق تلفن همراه!»

مات و مبهوت شده بودم؛ نمی‌توانستم بپذیرم فردی سلامت و آینده خود را این‌گونه به خطر بیندازد.

صدمه‌ای که به چشمش وارد شده بود بسیار شدید بود؛ به‌گونه‌ای که تا چندین ماه به حالت عادی خود باز نگشت و به‌طور کامل خوب نشد.

●● چه روش‌های بدیعی در تدریس داشته‌اید؟

●● من همیشه سعی کرده‌ام فرایند آموزش را از حالت منفعل بیرون بیاورم و دانش‌آموزان را ترغیب کنم تا به‌صورت فعال در یادگیری مطالب درسی مشارکت داشته باشند؛ چون معتقدم بهترین الگوی آموزش، ادغام چندین روش متناسب با کتاب و نوع درس به فراخور موقعیت و ظرفیت کلاس است. من این تلیفیک را انجام داده‌ام و نتیجه و بازخورد رضایت‌بخشی داشته‌ام.

همان‌طور که می‌دانید، بیشتر دانش‌آموزان در خوانش متون نظم و نثر، به‌ویژه نظم، ضعف‌هایی دارند و اغلب به دنبال این هستند که معنی را بدانند نه خوانش درست را؛ در حالی که نمی‌دانند شرط اصلی درک و دریافت معنی و مفهوم یک متن، خوانش صحیح آن است. همیشه به دنبال روشی بوده‌ام تا این ضعف را برطرف کنم. حدود دو سال پیش، با دانش‌آموزان پایه یازدهم درس فارسی داشتم؛ قرار بود شعری از «سیدحسن حسینی» با عنوان «یاران عاشق» را تدریس کنم. به خاطر محدود بودن زمان کلاس، دانش‌آموزان را به سه گروه تقسیم کردم و

به تقویت حافظه ادبی دانش‌آموزان کمک می‌کنند، اما نکته بسیار مهم این است که بین متون ادبی، از نظر سهل و دشوار بودن، هیچ تناسبی وجود ندارد؛ بدین‌گونه که چندین متن دشوار و طولانی پشت سر هم آمده است و این موضوع باعث بی‌رغبتی و خستگی دانش‌آموزان می‌شود. نکته قابل تأمل دیگر، عدم تناسب ساعات تدریس با محتوای کتاب‌های فارسی، به‌ویژه پایه دوازدهم، است که باید در فرصتی کوتاه تدریس شود.

●● نظر شما درباره مجله رشد زبان و ادب فارسی چیست؟

●● این مجله با محتوا و ساختار بسیار مستحکم خود در حکم یک گنجینه ادبی است؛ به‌ویژه حضور استادان بنام ادبیات فارسی، بر غنا و ارزشمندی مجله افزوده است. این مجله متناسب با نیازهای معلمان ادبیات است؛ از این‌رو مقاله‌هایش که در ارتباط مستقیم با کتاب‌های درسی هستند، می‌تواند راه‌گشای دبیران باشد. همچنین، بخشی که به معرفی معلمان شاعر اختصاص دارد، بسیار مورد پسند بنده است. در پایان، از سردبیر محترم و دیگر عوامل این مجله وزین به‌طور ویژه تشکر و سپاسگزاری می‌کنم؛ همچنین از شما که فرصت این گفت‌وگو را فراهم نمودید.